

nem extendit, et specialiter capit. 8 ait: *Sicut medico nostro nulla est incurabilis plaga, ita nec in aliquo vulnere, nec in aliquo tempore cælestis potest deficere medicina*; quæ verba non video quomodo possint de sola gratia externa sine interna intelligi, nisi dicamus omnia esse ficta, et solum in externa specie apparentia, quæ in tota illa epistola Fulgentius scribit, quod nefas esset explicari.

9. His accedit Paulus Orosius in Apolog., dicens: *Deum adiutorium suum non solum in corpore suo, quod est Ecclesia, cui specialia cōcredentium fidem gratiæ dona largitur, verum etiam universis in hoc mundo gentibus, propter longanimitatem suam clementiam subministrare*; et postea explicat hujus gratiæ modum, ut statim referam. Est etiam illustre testimonium Ambrosii exponentis illud Psalm. 118, in Octonario 8: *Misericordia Domini plena est terra*; quibus verbis conjungit illa Matth. 5: *Qui solem suum oriri facit super bonos et malos*; et ait: *Quomodo misericordia Domini plena est terra, nisi per passionem Domini nostri Jesu Christi?* Et infra: *Plena est terra misericordia Domini, quia omnibus est data remissio peccatorum, super omnes sol oriri jubet, et quidem hic sol quotidie super omnes oritur: mysticus autem sol justitiæ omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est, et omnibus resurrexit*; adjungit, quod ad rem maxime spectat: *Si quis autem non credit in Christo, generali beneficio ipse se fraudat; ut, si quis, clausis fenestris, radios solis excludat, non ideo sol non est ortus omnibus*; et infra: *Super omnes pluvia est, et hoc diviniæ misericordiæ deputatur, quia pluit super justos et injustos*. Omnes denique Patres qui dicunt Deum omnes illuminare, et quamvis multi Christum non agnoscant, per illos stare quominus illuminentur, apertissime idem sentiunt, tam de his infidelibus quibus post Christum Evangelium prædicatum non est, quam de illis qui ante Christi adventum in gentilibus erroribus vixerunt, quos Patres supra retulimus, et ibi rationem hujus veritatis attulimus.

10. *Prior modus explicandi quomodo Deus gratiam sufficientem omnibus et singulis præparavit, quantum est ex se.*— *Quod in multis non contingat, non est Dei volentis, sed permittentis.*— Modus autem explicandi hoc auxilium, et respondendi difficultatibus, duplex esse potest; unus est Deum præparasse sufficienter toti universo auxilia gratiæ, et pro omnibus et singulis hominibus, nullum exclu-

dendo, quantum est ex se; voluisse tamen ut hæc auxilia ad singulos homines, ministerio aliorum hominum, pervenirent. Sicut videmus id fecisse in lege Evangelica, mittendo Apostolos in universum mundum ad prædicandum, et ante Evangelicam in lege veteri per Moysen, vel ante hunc per Abraham illi genti sufficientia fidei remedia providit, et prius in toto tempore legis naturæ veram fidem a primis parentibus tradidit, eamque filiis suis communicari ac sufficienter proponi, et a parentibus ad filios derivari voluit, et, mediante fide, cætera etiam salutis remedia unoquoque tempore opportuna vel necessaria omnibus tradidit, quia pro omnibus indifferenter illa instituit. Ita ergo ex parte Dei omnibus parata sunt sufficientia auxilia; quod vero in multis contingat, ut talia remedia, vel prædicatio fidei ad illos non perveniat, accidentarium est, et a Deo non est procuratum, sed prævisum et permissum, quæ quidem permissio nec injusta est, quia Deus nulli debet majora auxilia. Imo, ut Augustinus sæpe tradit, cum homines essent in originali peccato, hæc censeri potest justa illius pœna in his qui illam patiuntur, licet aliis fuerit ex misericordia Dei remissa. Neque etiam esset illa permissio contra voluntatem antecedentem Dei salvandi omnes homines, quia ex parte Dei parata est salus omnibus, et hoc solum ad illam pertinet voluntatem. Nec denique est illa permissio contra debitam et sapientem Dei providentiam, quia non tenetur Deus mutare, vel agere communem cursum causarum generalium in unoquoque ordine, ne in illo aliqua monstra vel defectus sequantur.

11. Unde juxta hunc dicendi modum, non erit necessarium ut infideli in sylvis educato, vel universis gentilibus quibus vera fides nunquam per homines prædicata est, Deus, vel per se interius, vel per Angelos aliquo extraordinario modo fidem revelet, quocumque modo vivant, quia ex vi generalis voluntatis aut providentiæ, non cogitur Deus miraculoso modo homines salvare, vel ad fidem excitare, sed tantum per ordinarias causas, quæ si desint, Deus (ut sic dicam) functus est officio suo universalis provisoris. Et hunc modum dicendi videtur sequi Gregorius in 1, d. 46, quæstion. 1, ad 3, ubi multum inclinat in eam sententiam, quod istis non dantur auxilia antecedentia sufficientia ad salutem; illum autem modum generalis sufficientiæ tribuit Scoto et Ochamo.

12. *Suadet prior ille modus.*— Possumus

autem hunc dicendi modum persuadere primo ex Paulo, Act. 17, ubi de antiquis gentibus loquens, ait: *Tempora hujus ignorantia despiciens Deus, nunc annuntiat hominibus, etc.*; despexisse enim dixit, quia non peculiari modo illis providit; unde capit. 14, eandem providentiam Dei circa eosdem fideles explicando, per causas tantum generales id facit, dicens: *Qui in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas. Et quidem non sine testimonio reliquit semetipsum beneficiens de celo, dans pluvias, et tempora fructifera, implens cibo et lætitia corda nostra*. Ubi indicat, solum per hos exteriores effectus illas nationes ad sui cognitionem excitasse, non autem per aliquam revelationem internam vel extraordinariam illas docuisse; et in Epist. ad Rom. in principio, eodem modo de antiquis gentibus loquitur. In capite autem decimo, agens de tempore legis gratiæ, in quo Deus novo quodam modo voluit homines ad fidem vocare, non aliter hanc gratiam ad omnes pervenisse declarat, nisi quia omnes audierunt, utique quantum est ex parte Dei, quia: *In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum*.

13. *Parvulis Deus dedit auxilia sufficientia gratiæ in causis universalibus.*— *Nec denegavit peccatoribus in amentiam prolapsis.*— Secundo, item declaratur ex casu parvulorum, multi enim parvuli damnantur, quia illis applicari non potuit habitualis fides, seu remedium originalis peccati, sive quia in lucem nasci non potuerunt, sive quia sunt de parentibus gentilibus, et omnino ignorantibus tale remedium, sive quia, licet de fidelibus nati fuerint, contingit deesse necessaria ad Baptismum, ita ut ante mortem illis applicari non potuerit. Et nihilominus illos etiam salvare voluit Deus, eisque censetur auxilia sufficientia dedisse in causis universalibus gratiæ, vel in suis parentibus, ut ait Prosper, libr. 2 de Vocat. gent., capit. 8, alias 23; nec oportet ut per miraculosa vel extraordinaria remedia Deus illis provideat; quid ergo mirum quod idem contingat in multis adultis? Aliud non dissimile exemplum est in his peccatoribus, qui in perpetuam amentiam incidunt, in qua incapaces sunt auxiliorum sufficientium, quibus justificari possint, quæ in seipsis recipiant, et nihilominus ex parte Dei non denegantur illis sufficientia remedia. Nam Deus ex se illa dare paratus est, et aliud impedimentum accidentarium est, ex generali causarum ordine proveniens, Deo vidente et permittente. Ita

ergo de cæteris impedimentis vel defectibus contingentibus in aliis hominibus dici potest.

14. *Hic modus non repugnat simpliciter diviniæ bonitati, nec injustitiam continet, secundum sanctum Augustinum.*— Hic modus dicendi non continet injustitiam, nec aliquid simpliciter repugnans diviniæ bonitati, ut in discursu facto satis ostenditur. Estque hoc maxime verum, si meritum humanæ naturæ per peccatum originale corruptum consideremus, ratione cujus indigna est facta omnium auxiliorum gratiæ; et ideo, licet illis privaretur, nulla est injustitia in Deo, sed justa pœna, ut Augustinus lib. de Dono persever., c. 8, considerat. Nihilominus tamen, supposita Christi redemptione, et voluntate quam Deus habuit providendi omnibus hominibus necessaria ad remedium peccati, et singulis juxta capacitatem suam, non satisfacit ille modus explicandi auxilium sufficiens adultorum. Primo, quia adulti sunt capaces propriæ præparationis et dispositionis ad participandam Christi redemptionem, et peccati remissionem obtinendam; ergo in seipsis debent aliquo modo recipere auxilium sufficiens quo possint disponi, alioqui qui non recipiunt in se hoc auxilium, non sunt liberi, nec in se potestatem habent ad consequendam salutem; ergo per alios vel per solas universales causas extrinsecas non satis illis esset provisum.

15. *In adultis hic modus explicandi non satisfacit.*— Secundo, quia, licet verum sit potuisse Deum sine injustitia negare absolute omnibus, vel aliquibus hominibus lapsis, hoc auxilium, non esset tamen justum imputare carentibus tali auxilio propriam damnationem, nisi tantum ratione peccati originalis, nam propria non possent illis imputari, si non haberent auxilium sufficiens ad vitanda illa, juxta doctrinam supra traditam ex Augustino, de Corrept. et grat., capitibus 11 et 12; imputantur autem, et propter illa damnantur, ut est certum ex Paulo, ad Rom. 1, dicente gentes fuisse inexcusabiles, et thesaurizasse seipsis iram in die iræ: ergo necesse est ut in seipsis et proxime recipiant auxilia, ad non committenda propria peccata personalia. Ergo, mediante tali auxilio, recipiunt aliquo modo in se auxilium sufficiens ad salutem: nam omnis adultus qui habet auxilium sufficiens ad non peccandum, habet etiam ad salutem consequendam, quæ ratio magis ex sequentibus declarabitur.

16. *Confirmatur hic modus ex sancto Prospero.*— Tertio tamen hoc confirmatur ex

Patribus, qui hanc generalem gratiæ communicationem quoad adultos, non solum in causis extrinsecis et universalibus, sed etiam in internis auxiliis et inspirationibus constituunt. Prosper enim, lib. 2 de Vocat. gent., cap. 26, alias 9, cum descripsisset externas et internas gratias, quibus Deus homines vocat, subiungit: *Quæ opitulatio per innumeros modos, sive occultos, sive manifestos, omnibus adhibetur, et quod a multis refutatur, ipsorum est nequitia; quod autem a multis suscipitur, gratiæ est divinæ et voluntatis humanæ; et in eodem sensu, in cap. 4, alias 1, de reprobis dixerat: Qui quidem in comparatione electorum videntur abjecti, sed nunquam sunt manifestis occultisque beneficiis abdicati; et cap. 5, alias 2, cum dixisset, tam in populo Dei quam in gentibus, neminem fuisse justificatum, nisi per spiritum gratiæ, subnectit statim: Quæ etsi parcius antea atque occultior fuit, nullis tamen sæculis se negavit, virtute una, quantitate diversa, consilio incommutabili, opere multiformi; et apertissime c. 23, alias 8: Circa majores (inquit), præter generalem gratiam parcius atque occultius omnium hominum corda pulsantem, etc. Eandem sententiam indicant Fulgentius, Paulus Orosius et alii Patres supra allegati, et in eadem fuisse Augustinum infra ostendemus.*

17. *Posterior modus explicandi sufficientiam auxiliorum gratiæ. — Ex sacra Scriptura, Joan. 1. — Ex sanctis Patribus, Prospero, etc. — Alter igitur modus explicandi sufficientiam hanc, est quem indicant verba illa Joannis 1: Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quæ verba (ut supra dixi) de illuminatione interna et supernaturali Patres intelligunt, et omnibus hominibus adultis generaliter, quantum est ex parte Dei, communicari sentiunt. Juxta quam interpretationem, etiam illis infidelibus quibus Evangelium, vel fides per homines prædicata non est, Deus providet modum quo illuminentur et excitentur sufficienter ad fidem, si per eos non steterit, vel extraordinario modo providendo ut ad illos prædicatores mittantur, vel ministerio Angelorum eos docendo, vel per seipsum illos interius illuminando et vocando, ut sic etiam in omnibus hominibus illud Apocalyps. 3 locum habeat: Ecce sto ad ostium, et pulso; quam sententiam non obscure indicat Prosper locis citatis, et specialiter cap. 23, etiam de parvulis ait, ad aliam pertinere gratiæ partem, quæ universis semper est impensa nationibus; et addit: Qua utique si*

*bene eorum uterentur parentes, etiam ipsi per eosdem juvarentur. Ergo supponit adultis parentibus in seipsis datam esse sufficientem gratiam, qua bene uti potuissent, et per eam non solum salutis propriæ, sed etiam infantium providere. Unde sicut parentibus imputatur filiorum desertio, ita multo magis unicuique adulto imputandum est quod fidei lumine caruerit, et ita Dionysius, cap. 9 de Cœlest. Hierar., dixit: Non recte imputari gubernatoribus Angelis, si gentes aliæ ad falsorum deorum cultum devolute sunt; sed illis ipsis qui, motibus propriis, a recto calle quo ad Deum ascendere possent, sua sponte deviarunt. Fuissent ergo per Angelos instructi, nisi ipsi impedimentum posuissent; unde infra dicit: Divini luminis pelagus paratum semper est, et patet omnibus ad participandum; et infra: Nunquam præfuerunt alicui alicui dii, sed unum illud omnium, ac singulare principium, ad quod sane obsequentes ducebant Angeli præfecti singulis gentibus. Eodemque modo Irenæus, lib. 4, cap. 71, ait Deum dedisse omnibus liberum arbitrium, cui vim non infert; sed bona (inquit) sententia adest illi semper, utique ex parte Dei illuminantis, et inspirantis illam; hoc est enim quod subiungit: Et propter hoc consilium quidem bonum dat omnibus; posuit autem in hominum potestate, electione, etc.; et idem sentiunt alii Patres supra relati, ubicumque de hoc generali gratiæ communicatione loquuntur.*

18. *Probatum ratione. — Ratione potest hoc breviter ostendi a sufficienti partium enumeratione, quia etiam hos infideles nunquam exterius vocatos ad fidem per ministerium hominum, Deus vult salvare, quantum in ipso est, non obstante originali peccato; imo ab hoc ipso peccato vult illos eripere propter Christum; ergo aliquo modo illis contulit sufficientiam media: at non contulit in solis causis universalibus, nec solum per alios homines, ut ostensum est; ergo necesse est ut illis in seipsis auxilium hoc sufficiens conferat, vel proxime, vel remote, vel saltem in eorum potestate illud constituat, ut, si contingat illud non recipere, revera per illos stet, et non per Deum, nec per solam naturalem aliquam impotentiam id eveniat: quomodo autem hoc intelligendum sit, et qualiter difficultatibus in contrarium occurrentibus sit satisfaciendum, in sequenti capite explicabimus.*

## CAPUT XII.

DIFFICULTAS CIRCA SUPERIOREM DOCTRINAM PRO-  
PONITUR, EJUSQUE OCCASIONE TRACTARI INCIPIT  
AXIOMA ILLUD: *Faciendi quod in se est  
Deus non denegat gratiam.*

1. *Proponitur difficultas. — Probatum ex Concilio Arausicano. — Et Tridentino. — Ex dictis in fine præcedentis capituli difficultas nascitur, quæ est una ex potissimis hujus materiæ, et his temporibus valde controversa. Nam videtur ex dictis sequi, Deum expectare voluntates hominum ut eos ad fidem excitet, et consequenter dare illis hanc priorem gratiam excitantem ex bono usu liberi arbitrii naturali; hoc autem est incidere in errorem damnatum Semipelagianorum; ergo. Sequela patet, quia Deus non dat omnibus his infidelibus hujusmodi excitationem supernaturalem ad fidem, quia revera multi eorum sunt qui nec exterius audierunt, nec interius senserunt motionem ad fidem, nec aliquam rerum fidei apprehensionem habuerunt, et nihilominus dicitur Deus paratus esse ad dandum eis hanc excitationem, et per eos stare quod illam non accipiunt, et hoc modo dicuntur accipere a Deo auxilium sufficiens ad credendum quantum est ex parte Dei; ergo aliquid Deus expectat ex parte illorum, ut eis hanc gratiam conferat; nam si nihil expectaret, omnibus indifferenter daret: falsitas autem consequentis probatur, primo ex Concilio Arausicano, can. 4: *Si quis, ut a peccato purgemur, voluntates nostras Deum expectare contendit, resistit ipsi Spiritui Sancto, loquiturque de expectatione quoad primam gratiam, qua præparatur voluntas a Domino, ut statim declarat, nam ad infusionem subsequentis gratiæ, et formalem remissionem peccati, non est dubium quin Deus expectet voluntates nostras cooperantes vocationi suæ, ut postea dicemus libro sequenti. Secundo, idem probatur ex Concilio Tridentino, sess. 6, cap. 5, dicente initium justificationis sumi a vocatione Dei, qua nullis præcedentibus meritis Deus hominem excitat. Si autem Deus expectaret hominis voluntatem, jam aliquod meritum ex parte hominis præcederet. Tertio, quia initium supernaturalis sanctificationis esset ex nobis, non ex Deo, quia præcederet ex parte hominis aliqua ratio totius justificationis.**

2. *Error Semipelagianorum. — In hoc puncto*

occurrebat imprimis tractandus error Semipelagianorum, dicentium Deum vel semper, vel saltem interdum, vel in aliquibus hominibus expectare aliquem bonum usum liberi arbitrii, ut opus gratiæ in illis facere incipiat, sive expectet usum illum, ut meritum perfectum, vel imperfectum, vel impetratorium, sive ut aliqualem dispositionem et rationem, propter quam opus gratiæ incipiat, nam a tali dispositione vel ratione non potest aliqualis ratio meriti, licet imperfecti, separari: cujus erroris auctores et sensum in lib. 1, cap. 15 et 16, pro viribus, explicavimus. Circa illius autem impugnationem, necesse non est multum in præsentem immorari, tum quia expresse damnatus est in Concilio Arausicano, fere per omnes canones, et in Tridentino, sess. 6, cap. 5; tum quia, in dicto loco, loca Augustini et Prosperi, aliorumque Patrum retulimus, qui ex professo errorem illum impugnant; tum præterea quia, in libro 2 de Prædest., cap. 6, ex professo errorem illum impugnavimus; tum denique quia in his quæ cum Catholicis disputabimus, afferemus omnia quæ pro hoc errore vel contra illum desiderari possunt.

3. *Doctorum Catholicorum sententia affirmans Deum dare aliquibus primum auxilium ad fidem excitans, intuitu boni operis naturalis, aliis minime. — Omissis ergo Semipelagianis, multi ex Catholicis Doctoribus, antiquis et modernis, docuerunt Deum aliquibus conferre fidem, vel vocationem, et primum auxilium ad illam excitans, intuitu alicujus boni operis naturalis ex viribus nature facti: aliis vero non dare tale auxilium, quia nullo modo per bona opera naturalia ad illud se disponunt; quam sententiam olim docuit D. Thomas 2, d. 27, q. unica, art. 4, ad 4, ubi sic ait: *Etiam ad fidem habendam aliquis se præparare potest per id quod in ratione naturali est; unde dicitur quod si aliquis, in barbaris natus nationibus, quod in se est facit, Deus sibi revelabit illud quod est necessarium ad salutem, vel inspirando, vel doctorem mittendo, ubi aperte ante omnem excitationem ad fidem ponit præparationem hominis, si faciat quod in se est per lumen rationis naturalis, et ita intellexit locum illum D. Thomæ Cajetanus 1. 2, quæst. 109, art. 6. Idemque D. Thomas in eodem 2, d. 5, quæst. 2, art. 1, explicat illud axioma, de faciente quod in se est, per vires solius liberi arbitrii, et apertissime quæst. de Verit., art. 11, ad 1, ubi sic inquit: *Si aliquis in sylvis nutritus ductum rationis naturalis sequeretur in appetitu boni et fuga mali, certis-***